

המשך מדף יח:

למתיבתא דרקייעא. ולפי זה אפשר לומר שמה ששמואל הכניס את לוי, אין הכוונה שהוא כעין פרוטקציה למקורבים. הרי שם הוא עולם האמת אלא ששמואל היה חשוב מחמת דרגתו בתורה. ולוי היה חברו, ושמואל טען שלוי יכול מאוד להועיל במתיבתא דרקייעא. וצריכים אותו שם, לא רק משום כבודו אלא לתועלת המתיבתא דרקייעא.

תשדר לי מסרקתאי וגובתא

צריך להבין וכי אפשר לשלוח חבילות של חפצים לעולם הנשמות. וכי אם יניחו את המסרק שלה בקבר חברתה, יגיע אליה בדואר ישיר??? ועוד צריך להבין לשם מה הוצרכה לשלוח אליה את הכלים האלה. ועיין רש"י. ונראה לומר באופן נוסף. שהנה איתא בגמ' בתענית שקירות ביתו של אדם מעידים עליו על דברים שעשה בסתר. כלומר אפילו הדומם יש בו כח רוחני, ויכול להעיד עליו בעולם הבא. ואשה זו שנפטרה צעירה, בקשה שיביאו לעולם האמת את הכלים שבהם התייפתה, המסרק לשערה והגובתא שבו היו ממלאים אודם וכחול, ובקשה להביאם בפני ב"ד של מעלה שיראו שכל פעולותיה היו רק לשם שמים, להתנאות בפני בעלה. ולא השתמשה בהם להראות ברשות הרבים.

בכי וחייך דלעגל קא אתית

מבואר שאבוה דשמואל שמח ובכה בבואו של שמואל בנו. וצריך להבין מדוע בכה הרי ידע מהי חשיבותו של שמואל. ונראה פשוט שמי שהגיע לעולם האמת יודע מה אפשר להשיג ברגע של חיים, וחבל לו על כך שבנו לא ישיג עוד זמן בהיותו בעולם. אך מאידך שמח על בואו והצלחתו לעבור את העולם כראוי שמזומן הוא לחיי העולם הבא.

אי חשיבנא נעיללה ללוי

הדבר צריך ביאור, כיצד יתכן שמשום ששמואל חשוב יוכל להכניס את לוי למתיבתא דרקייעא. ונראה שהרי לא בכדי הוא שראה שמואל את לוי יושב בחוץ, הרי עולם האמת אינו מקום צר שרואים את כולם, וכביכול הבין שמואל שהוא בכדי שיכניס את לוי. ונראה שלא היה זה עונש ללוי, אלא משום כבודו של ר' אפס. שאף שלוי לא היה חייב לשמוע את שיעורו, אך להיכנס למתיבתא דרקייעא אי אפשר למי שיש עליו שמץ של קפידא. וכן מצינו ביהודה, לא היה יכול להיכנס למתיבתא דרקייעא משום שהיה קצת מנודה שנאמר וחטאתי לאבי כל הימים. ורק משום שהתפלל עליו משה שמע ה' קול יהודה, זכה להיכנס

דף יט.

שעשה עבירה, אין זה אלא כשלוך זמני, וכח הדעת שבו יכריעו לטוב.

אם ראית תלמיד חכם שעבר עבירה בלילה... והני מילי בעבירה אבל בממונא עד דמהדר למריה

לכאורה מאי נפק"מ עד דמהדר, וכי יוכל לעקוב אחריו לדעת אם החזיר או לא. ועוד צריך להבין, מהו הנידון אם להרהר אחריו או לא. מה זה ענין שלו אם התלמיד חכם עשה תשובה או לא. ונראה שיש כאן לימוד גדול וחשוב. התורה איננה ערובה שלא לחטוא. פעמים שהיצר מתגבר והאדם נכשל. אבל הלומד תורה כראוי זה ערובה שעשה תשובה. דהינו מי שלומד תורה כראוי אזי כשיתפוגג קסם העבירה, תחזור התורה להדהד במוחו, ותקשקש באזניו כפעמון עד שיעשה תשובה. ואמנם אין זה ודאי אלא שמא שאין כאן מאה אחוז, אך ה"שמא" עניינו הוא שיש להניח שכך. אך כל זה בענייני עבירה, אך בממון עצם זה שהממון של חבריו נמצא אצלו שלא כדון, אין אפשרות לעשות תשובה על החטא. משום שהמציאות הזו של ממון גזל שברשותו מעוותת את עיניו ומשתקת את כח התורה. עד כדי שאי אפשר להניח שעשה תשובה. זוהי חומרתו של הגזל שהעבירה קיימת ויוצרת מציאות של ממון ברשותו

כל המספר אחר המת כאילו מספר אחר האבן

צריך להבין מדוע באמת לא אכפת להם, הרי אכפת להם שמספידים אותם, אם כן מדוע לא אכפת להם אם מבזים אותם. ונראה פשוט ששם הוא עולם האמת והכל גלוי. כך שאם הגנות שמגנים אותם היא שקר, לא אכפת להם שהם יודעים את האמת, ואם הוא אמת, מקבלים עליהם את הדין. ומה שקרה לגבי שמואל הוא שהמספר את גנותן של תלמידי חכמים גורם לאנשים שלא לדבוק בדרכי החכמים, שאף הם חוטאים ונשכלים. ולכך מן השמים תבעו את כבודו של שמואל.

כל המספר אחר מיטתן של תלמידי חכמים נופל בגיהנום

מבואר שאסור לספר על כשלונות של תלמידי חכמים. וצריך להבין מדוע. הרי יצרם גדול, ואין זה מן הנמנע שיכשלו. אם כן מהי החומרא הגדולה בזה. ונראה לומר שכאשר מספרים בגנותו של תלמיד חכם, באים בעצם לומר שגם התלמידי חכמים הם כהמון העם שיש להם נפילות. וגם הם כמוהם. וזה חמור מאוד. ולכך נופל בגיהנום, שגורם למעט את כבוד התורה. ולא זו בלבד אלא אפילו אם ראה

אין מוציאים את המת סמוך לקריאת שמע אדם חשוב שאני

התורה מדוע לא נחשיב את האיש החשוב בדור שכבודו הוא כבוד התורה.

והנה הרמב"ם הביא את הדין הזה של אדם חשוב והטור השמיטו. ונראה שהרמב"ם סבר שהוא מחמת כבוד התורה עבור האנשים, ולכך שייך הדבר בכל דור. והטור שהשמיטו סבר שהוא משום עצם כבוד התלמיד חכם, וזה לא שכיח בדורינו.

צריך ביאור, וכי אם ימתינו מעט מה ויקראו ק"ש ויוציאו את המת מה בכך הרי לא מדובר שלא לקרוא קריאת שמע כלל. עוד יש לחקור מהו הטעם שבאדם חשוב דוחים. האם הוא משום שכבוד תורתו קודם. או שהוא בכדי שיחשיבו הציבור את התורה, ויגדל כבוד התורה בעיני האנשים. והנה בבית יוסף כתב שאדם כזה לא שכיח בדורותינו. ולכאורה אם הסיבה היא משום שעל ידי זה יכבדו את

העוסקים בהספד בזמן שהמת מוטל לפנייהם נשמטין אחד אחד וקורין

צריך להבין מהו ענין זה שנשמטין מהמת, הרי עוסקים במצוה הם ומדוע יעזבו את המצוה. ונראה לומר שהנה ביארנו בדף ית. שהגדר במשמר את המת שלא יקרא קריאת שמע אין זה משום שהקריאה מפריעה לשימור אלא משום לעג לרש. שכל מי שיש לו שייכות עם המת אסור לקרוא. וכמו כן מי שנמצא בהספד ומקשיב להספד בנוכחות המת, אסור לו לקרוא קריאת שמע ורק אם יישמט ויעזוב את שמיעת ההספד, אזי עזב את השייכות עם המת, ואז מותר לו לקרוא קריאת שמע.

לעולם אל יפתח אדם פיו לשטן

מחזק את מידת הרחמים בעולם. וכאשר מכיר שפגעה בו מידת הדין, הרי הוא מחזק את מידת הדין ונותן לה פתחון פה.

והנה כאשר אומר האבל שלא נפרעו ממנו אחד מני אלף, אפשר לפרשו בשני אופנים:

א] שבאמת מכיר בכך שחוטא הוא ואם כן יש כאן רחמים.
ב] ואם אינו במדרגה כזו, הרי שאמירתו היא הכרה וכניעה למידת הדין.

ואם כן יתיישב היטב. בימי התנאים, רוב האנשים היו במדרגה גבוהה שהכירו שזו מידת הרחמים. אך אביי טוען שעקב זה שנתמעטו הדורות, ואדם שאומר את זה מכיר בהנהגה זו כמידת הדין, - לכך לדידן אין לומר כך. נמצא שאביי איננו חולק על התנא, אלא מעמיד את הדברים הראויים לדורו.

אם יכולים להתחיל ולגמור עד שלא יגיעו לשורה יתחילו ואם לאו לא יתחילו

שאם יכולין להתחיל חייבין לגמור. ממילא חלה עליהם חובת קריאה ויקראו כולה. ושו"ר שכן פירש הרשב"א בדעת ש"י ולא ידעתי מקורו.

ועולה מן הדברים גדר חדש בדין עוסק במצווה, שיש מצב שהאדם עשה הפסקה בין חלקי המצווה שעוסק בה, ובינתיים יכול לקיים מצווה נוספת, אזי אם יכול לקיים את המצווה בשלמות חלה עליו המצווה שבאמצע. ואז חייב גם לעשותה כולה.

ונראה שיש בזה חילוק: שאם יכול להתחיל ולגמור רק פסוק אחד, אינו מחוייב לעשות כן. אך אם התחיל גומר. מה שאין כן פרק אחד מחוייב לעשות כן. ולפי זה מיושב היטב מה שנקט פסוק אחד ופרק אחד לומר, שדיניהם חלוקים.

צריך ביאור מהו החיסרון של פתיחת הפה לשטן. הרי יש דין ויש דיין, וכי השטן "ישכח" אותו אם לא יאמר. וכי אמירתו נותנת כח לשטן לקטרג, הרי לכאורה אין צדק בדבר זה.

עוד צריך ביאור, הרי הנוסח הזה נתקן על ידי תנא דברייתא, וכיצד חלק עליו אביי. שאין דרך האמורא לחלוק להדיא על דברי התנאים.

ועוד שאם כן מדוע טוב לאדם להודות על מה שקיבל, הרי בזה פותח את הפנקסים לראות אם אכן מגיעים לו הטובות.

ונראה שהנהגה של הקב"ה בעולם הוא, שלא פותחים את פנקסיו של כל אחד לדעת אם מגיע לו וזה חלק ממידת הרחמים. ושמה תאמר מדוע יודה האדם על מה שמקבל הרי מעורר את הנידון אם מגיע לו או לא. התשובה היא, שכאשר מודה על הטובות ומצהיר שאין מגיעות לו,

א] צ"ב מדוע יתחילו, הרי מדובר שיש שהות לקרוא אחר כך, כמבואר בהגהת הרמ"א כאן, ואם כן מדוע לא יקראו הכל באופן מסודר לאחר מכן.

עוד צ"ב מדוע נקט **פרק ופסוק אחד**, הרי אם פסוק אחד יקרא כל שכן פרק אחד יקרא. והיה לו לתנא לומר רק פסוק ותו לא. [והיה אפשר לפרש על דרך פלפול על פי דברי המשני"ב שפסוק אחד הוא אם ממתנינים לאבל בעמידה, שהרי אין לקרוא פסוק ראשון בהליכה, ושאר הפרק אם הוא בהליכה - אך לא משמע שזהו הפשט]

ועוד קשה מדוע יקרא רק פסוק אחד, וכי אין זה עדיף שיקרא הכל לאחר מכן.

ונראה לומר בזה חידוש שהנה יש לדקדק בלשון המשנה, למה נקטה המשנה **להתחיל ולגמור** היה צריך לומר אם יכולים לגמור. אלא למדנו מדקדוק לשון המשנה

דף יט ע"ב

ביאור פלוגתא דר' יהודה ורבנן בפטור השורה הפנימית וחיוב החיצונה

לר' יהודה אם באו לראות את המאורע אינם פטורים. ואם באו לנחם פטורים. ולכאורה פשיטא שאם באו לראות שלא יפטרו שהרי אינם **עוסקים** במצווה. ומוכח שהבאים לראות ודאי עושים מצווה, אלא שאינה חשובה כמו כל שאר המנחמים.

ולכאורה יש כאן פלוגתא בתרתי. שלתנא קמא הפטור הוא רק לפנימיים בין אם באו לנחם או לראות. והחיצונים חייבים אף אם באו לנחם. ולר' יהודה הכל תלוי אם באו לנחם או לראות.

רוב ארונות יש בהם פותח טפה, וגזרו על שיש בהם משום שאין בהם

צריך ביאור שאין כאן שום נתינת טעם מדוע באמת גזרו. ועוד הרי הדילוג על הארונות איננו דבר כל כך שכיח שנגזור הא אטו הא. ועוד שהרי לא ניכר על הארון אם יש בו או שאין בו.